

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/54/99

OCENA PERSPEKTYW POLSKIEJ GOSPODARKI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '99

- Ankietowani dość sceptycznie oceniają perspektywy rozwoju polskiej gospodarki w roku bieżącym. Większość z nich spodziewa się wzrostu bezrobocia (75%) oraz spadku realnych dochodów ludzi w stosunku do roku ubiegłego (57%), znaczna grupa prognozuje też wolniejszy rozwój gospodarki (38%) lub nawet recesję (8%). Respondenci nie oczekują również sukcesów w walce z inflacją, przewidując, że utrzyma się ona na niezmiennym poziomie (33%) lub wzrośnie (33%).

- Większość badanych (62%) dostrzega obecnie zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki. Najczęściej upatrują ich w złej sytuacji w rolnictwie (20%), wzroście bezrobocia (19%), problemach w handlu zagranicznym (18%), w tym przede wszystkim w nadmiernym imporcie towarów. Wśród niebezpieczeństw ankietowani wymieniają również m. in.: spowolnienie rozwoju gospodarczego i złą kondycję przedsiębiorstw, niewłaściwą politykę rządu, strajki i protesty społeczne. Ponadto częściej wskazują na zagrożenia ze strony krajów wysoko rozwiniętych, w tym przede wszystkim państw Europy Zachodniej, i wynikające z integracji z Unią Europejską niż na negatywne skutki gospodarcze kryzysu w Rosji.

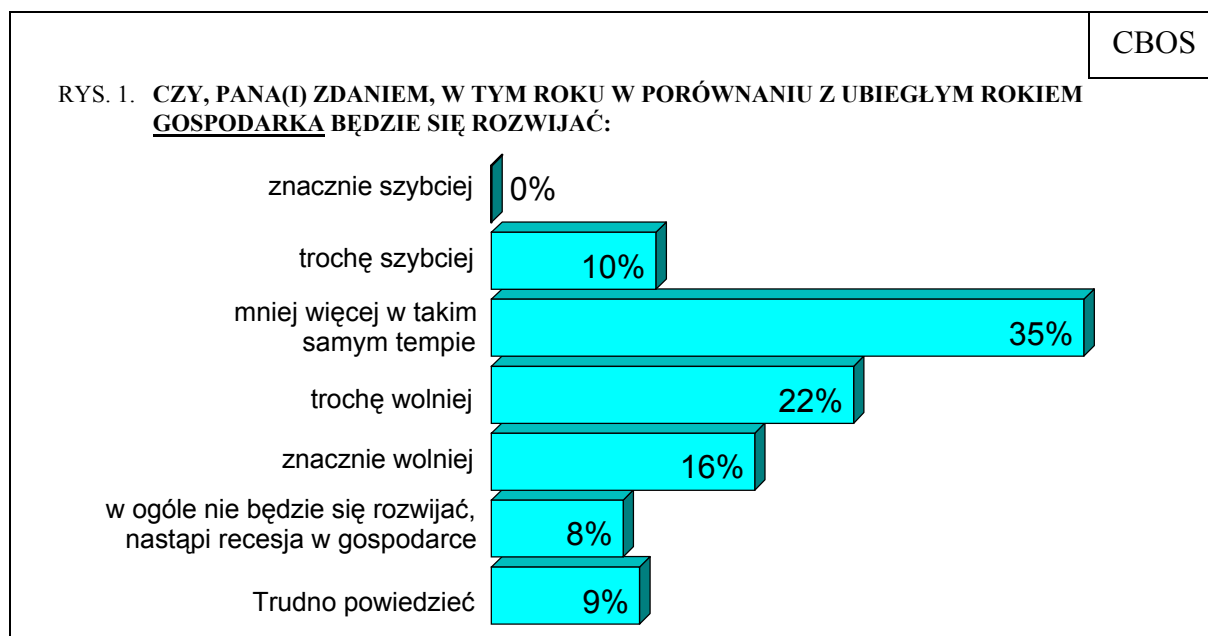
- Respondenci, którzy dostrzegają niebezpieczeństwa dla rozwoju polskiej gospodarki, sądzą, że w większym stopniu są one rezultatem błędów w polityce gospodarczej rządu (70%) niż złej sytuacji w gospodarce światowej (23%).

Ubiegły rok przyniósł osłabienie koniunktury gospodarczej na świecie. Niekorzystne tendencje w gospodarce światowej, w tym przede wszystkim kryzys w Rosji i załamanie się eksportu na rynki WNP, wpłynęły na zmniejszenie tempa rozwoju polskiej gospodarki w ostatnim kwartale roku '98. W efekcie przewidywany wzrost gospodarczy był o 0,8 punktu niższy od zakładanego w ustawie budżetowej. Pociągnęło to za sobą spowolnienie wzrostu realnych dochodów ludności oraz nieznaczne zwiększenie stopy bezrobocia. Niższa od planowanej była natomiast inflacja, o czym zdecydował m. in. niewielki wzrost cen żywności. W prognozach gospodarczych na ten rok wskazuje się zagrożenia wynikające z utrzymywania się wolniejszego tempa przyrostu PBK, narastania deficytu w handlu zagranicznym, wzrostu bezrobocia (spowodowanego nie tylko przyczynami ekonomicznymi, ale też m. in. demograficznymi) oraz z trudności w utrzymaniu równowagi budżetowej m. in. w związku z roszczeniami finansowymi różnych grup społecznych oraz kosztami realizacji reform. Niekorzystne tendencje w gospodarce oraz trudna sytuacja społeczno-polityczna w kraju wpłynęły na widoczne od końca ubiegłego roku, a szczególnie wyraźne w lutym i marcu, pogorszenie się ocen dotyczących sytuacji gospodarczej w kraju i prognoz na najbliższy rok. W marcowym sondażu¹ postanowiliśmy bardziej szczegółowo zbadać przewidywania respondentów co do sytuacji gospodarczej w Polsce w bieżącym roku. Jak, według nich, będą się kształtować w stosunku do roku ubiegłego wybrane wskaźniki gospodarcze oraz czy - ich zdaniem - istnieją obecnie jakieś zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki.

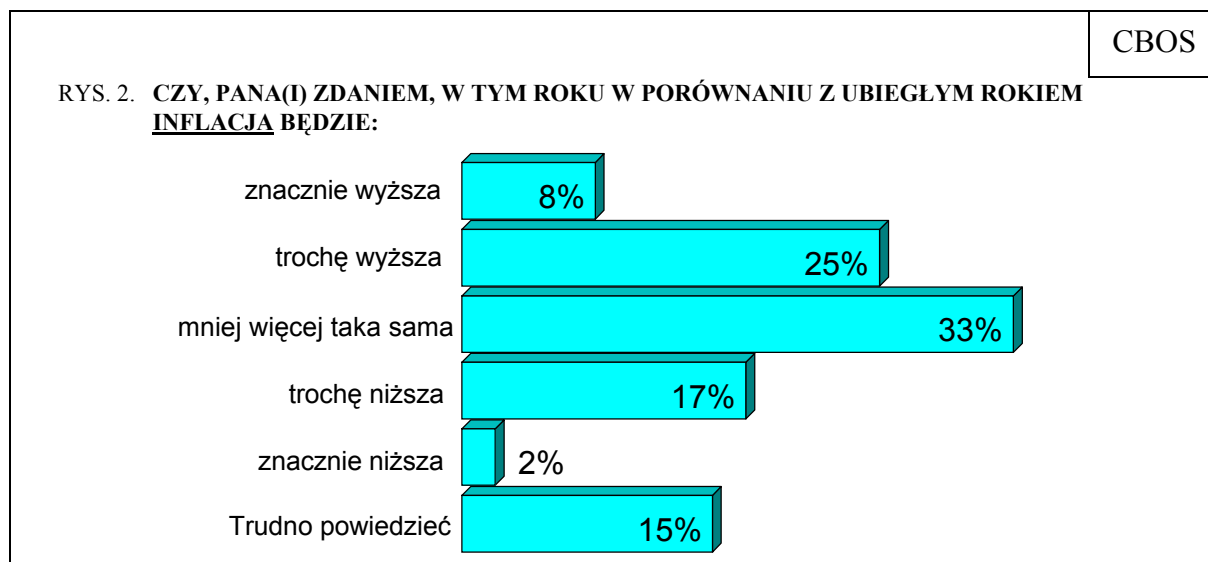
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (106), 4-9 marca '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłej ludności Polski (N=1065).

PROGNOZY GOSPODARCZE

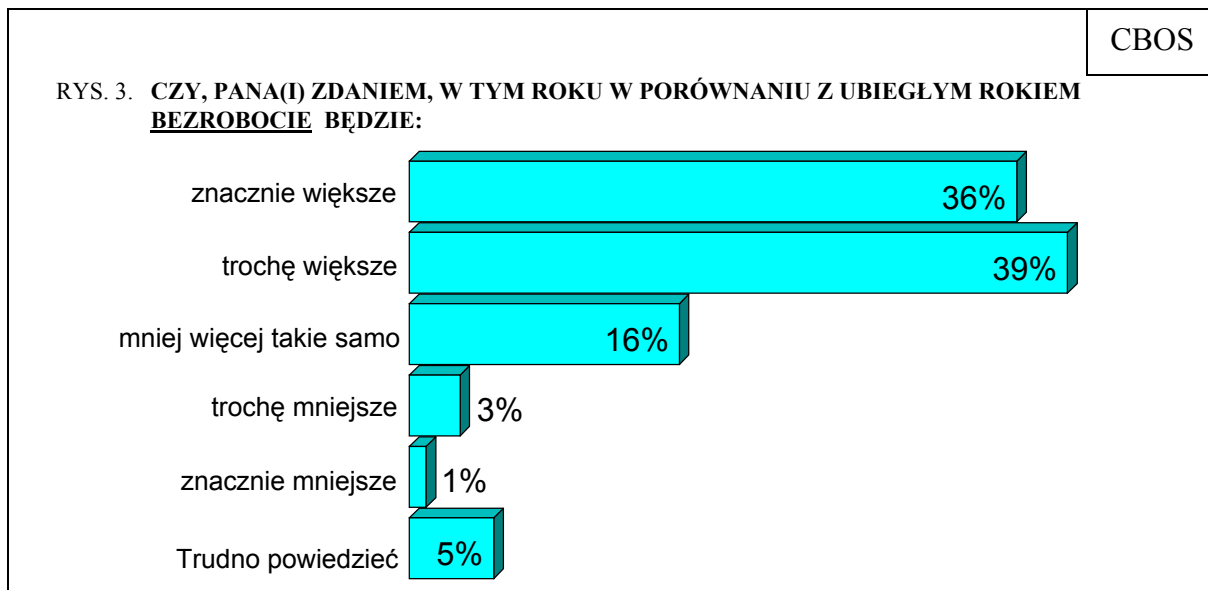
Badani dość pesymistycznie oceniają perspektywy rozwoju polskiej gospodarki w bieżącym roku w porównaniu z rokiem ubiegłym. Podzielone są opinie co do przewidywanego tempa wzrostu gospodarczego - liczba ankietowanych spodziewających się, że będzie ono zbliżone do ubiegłorocznego (35%), jest niewiele mniejsza od liczby prognozujących jego spowolnienie (38%). Pojawiają się nawet opinie, wyrażane wszakże przez niewielki odsetek respondentów, że czeka nas recesja. Natomiast wzrostu koniunktury gospodarczej oczekuje jedynie co dziesiąty ankietowany.

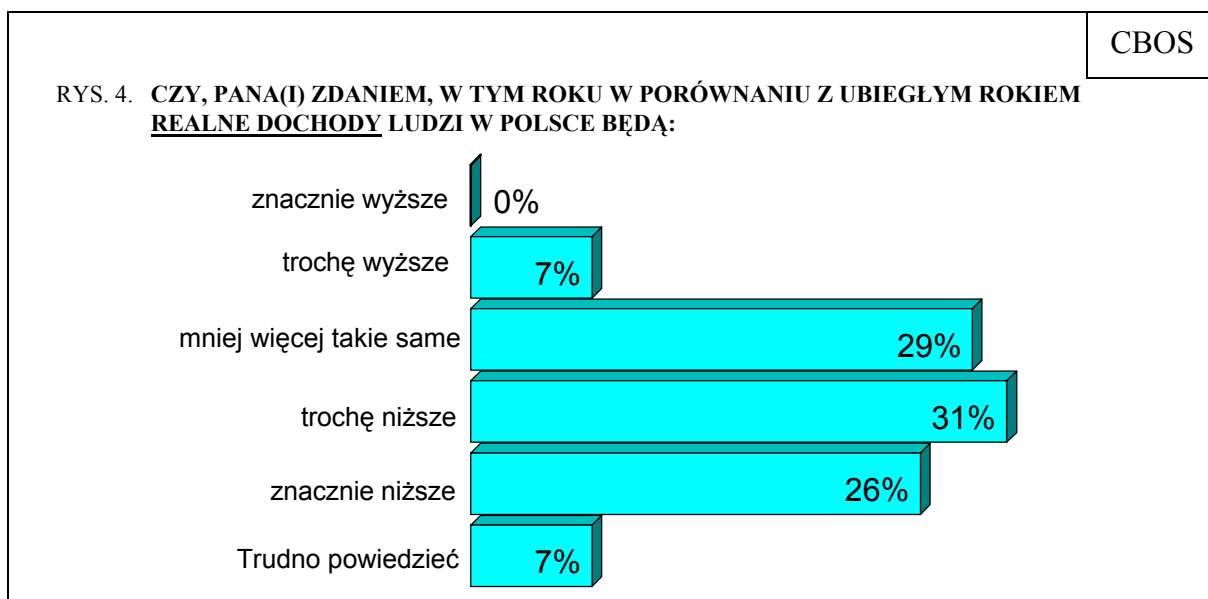
Mimo iż od początku lat dziewięćdziesiątych systematycznie zmniejsza się inflacja, a w prognozach zakłada się dalszy jej spadek, większość ankietowanych nie spodziewa się w tym roku postępów w walce z tym zjawiskiem. Przeważa opinia, że tegoroczna inflacja będzie mniej więcej taka sama lub nawet wyższa niż w zeszłym roku. Obniżenie wskaźnika inflacji przewiduje tylko niespełna co piąty ankietowany. Można przypuszczać, że badani w swoich prognozach kierują się bardziej zgeneralizowaną krytyczną oceną sytuacji gospodarczej i obawami przed jej pogorszeniem niż realną wiedzą ekonomiczną.

Bardziej jednoznaczne i zarazem bardziej pesymistyczne są prognozy dotyczące wskaźników społeczno-ekonomicznych bezpośrednio przekładających się na codzienne doświadczenie ludzi: stopy bezrobocia i wysokości realnych dochodów ludności. Szczególnie niekorzystne są przewidywania dotyczące wielkości bezrobocia. Zdecydowana większość badanych (75%) uważa, że będzie ono wyższe niż w roku ubiegłym, w tym 36% sądzi, że znacznie wyższe. Pozostali respondenci spodziewają się raczej utrzymania dotychczasowego wskaźnika bezrobocia niż jego zmniejszenia. Tak duży pesymizm w przewidywaniach dotyczących tej kwestii wynika nie tylko z pogorszenia w ostatnim okresie ocen i prognoz gospodarczych, ale także stąd, że - jak można sądzić - brak pracy stanowi w ogóle jedno z najważniejszych źródeł obaw zarówno w wymiarze osobistym jak i, w jeszcze większym stopniu, społecznym. Nawet badani przewidujący poprawę sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższych dwunastu miesięcy i prognozujący szybszy rozwój gospodarki w tym roku w stosunku do roku ubiegłego w większości spodziewają się wzrostu bezrobocia. Nie bez wpływu na prognozy dotyczące liczby osób pozostających bez pracy mogą być także sygnały o wzroście rejestrowanego bezrobocia w związku ze zmianą w przepisach dotyczących ubezpieczenia zdrowotnego bezrobotnych, wejście na rynek pracy roczników wyżu demograficznego oraz obawy przed zwolnieniami w związku z restrukturyzacją niektórych gałęzi gospodarki.

Pesymizm dominuje także w przewidywaniach dotyczących wysokości realnych dochodów ludzi w Polsce w stosunku do roku ubiegłego. Ponad połowa ankietowanych (57%) sądzi, że będą one niższe niż przed rokiem. Pozostali respondenci częściej przewidują, że realne dochody ludności się nie zmieniają, niż prognozują ich wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym.

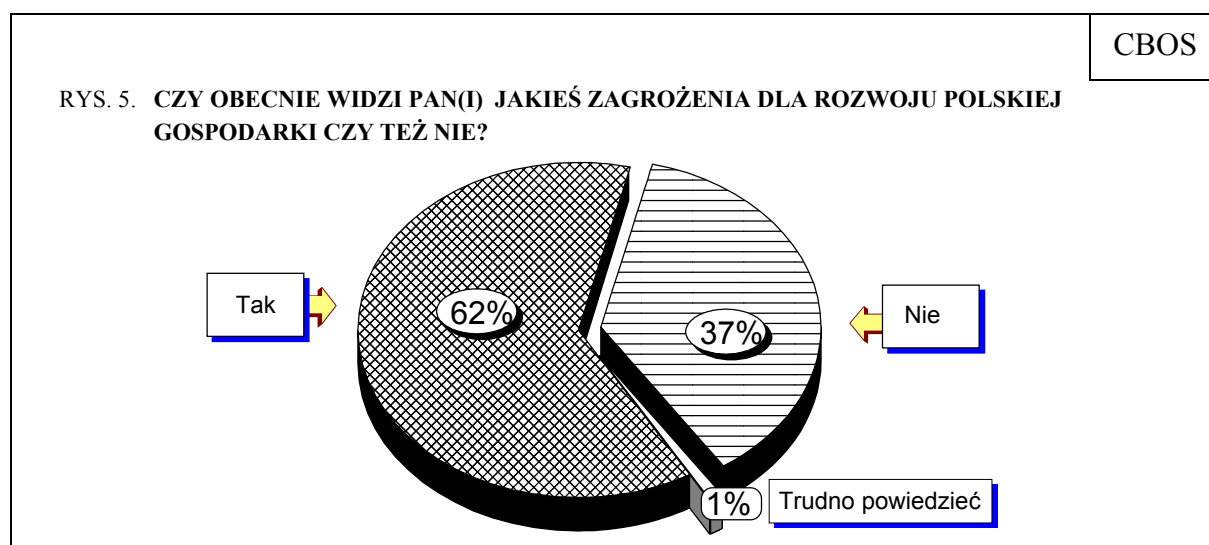

Jak wynika z analiz, identyfikacja polityczna i partyjna oraz poglądy polityczne badanych niejednokrotnie silniej różnicują przewidywania gospodarcze ankietowanych niż ich cechy społeczno-demograficzne. Respondenci o poglądach prawicowych, sympatycy ugrupowań koalicyjnych oraz zwolennicy rządu wykazują więcej optymizmu co do kształtowania się badanych wskaźników ekonomicznych niż ankietowani o orientacji lewicowej, popierający ugrupowania opozycyjne (SLD i PSL) i określający się jako przeciwnicy obecnego gabinetu. Jednak również oni spodziewają się co najwyżej powtórzenia zeszłorocznych wyników gospodarczych, a jedynie w zdecydowanej mniejszości ich poprawy.

Cechy społeczno-demograficzne badanych mają największy wpływ na ich prognozy dotyczące zmian rzeczywistych dochodów ludności. Stosunkowo bardziej optymistyczne oczekiwania w tym względzie mają mieszkańcy dużych miast, osoby najlepiej wykształcone i sytuowane - kadra kierownicza i inteligencja, prywatni przedsiębiorcy oraz w ogóle badani zadowoleni z własnej sytuacji materialnej. Natomiast największym pesymizmem wyróżniają się rolnicy.

ZAGROŻENIA DLA GOSPODARKI

Większość ankietowanych dostrzega obecnie zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki.

Przekonanie o istnieniu niebezpieczeństw dla gospodarki przeważa niemal we wszystkich uwzględnionych w analizach grupach społecznych. Częściej niż pozostali wskazują na nie osoby lepiej wykształcone - z wykształceniem wyższym i średnim, a w grupach społeczno-zawodowych: przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla, prywatni przedsiębiorcy, ale także rolnicy.

Opinie w tej kwestii mają wymiar polityczny - zagrożenia dla gospodarki wyraźnie częściej dostrzegają osoby identyfikujące się z lewicą i przeciwnicy gabinetu Jerzego Buzka niż badani o orientacji prawicowej i zwolennicy rządu, choć wśród tych ostatnich także przeważa niepokój o perspektywy jej rozwoju. Spośród elektoratów partyjnych stosunkowo największym optymizmem co do stanu polskiej gospodarki wyróżniają się zwolennicy AWS. Obawy w tym względzie najczęściej żywią sympatycy PSL.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Czy obecnie widzi Pan(i) jakieś zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
w procentach			
AWS	48	52	0
UW	69	31	0
SLD	71	27	2
PSL	80	20	0

Osoby przekonane o istnieniu obecnie zagrożeń gospodarczych poprosiliśmy (w pytaniu otwartym) o ich wymienienie. Wypowiedzi respondentów na ten temat dotyczyły nie tylko kwestii ściśle gospodarczych, ale także społeczno-politycznych i społeczno-ekonomicznych. Koncentrowały się one wokół trzech zagadnień: sytuacji rolnictwa, problemów handlu zagranicznego oraz bezrobocia.

O złej sytuacji w polskim rolnictwie, a nierzadko wręcz o jego upadku, wspominał co piąty ankietowany dostrzegający zagrożenia. Znaczna część wypowiedzi dotyczyła złej kondycji polskiej gospodarki w ogóle - zahamowania tempa wzrostu gospodarczego, tendencji recesyjnych, a nawet upadku gospodarki oraz, co się z tym wiąże, zagrożenia likwidacją i bankructwami przedsiębiorstw i zakładów pracy. Mówiąc o złej sytuacji w przemyśle najczęściej nawiązywano do problemów górnictwa.

Blisko co piąty ankietowany dostrzegający zagrożenia dla gospodarki wymieniał problemy w handlu zagranicznym. Co charakterystyczne jednak, respondenci wyraźnie częściej zwracali uwagę na zbyt duży napływ towarów z zagranicy niż na trudności z eksportem, brak rynków zbytu na polskie produkty. Asymetria widoczna w wypowiedziach badanych nie jest, jak można sądzić, przypadkowa i obrazuje sposób myślenia o rozwiązywaniu problemów gospodarczych - w mniejszym stopniu w kategoriach konieczności podnoszenia konkurencyjności polskich produktów, w większym zaś ochrony przed zagraniczną konkurencją.

Część ankietowanych (9%) upatrywała zagrożeń dla polskiej gospodarki w napływie kapitału zagranicznego do Polski, czy też, używając języka bardziej nacechowanego emocjonalnie, w wyprzedaży majątku narodowego.

		CBOS
Najczęściej wymieniane zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki		N=658
Upadek rolnictwa, zła sytuacja w rolnictwie		20%
Upadek, likwidacja zakładów pracy i przedsiębiorstw		7%
Zła sytuacja w przemyśle, górnictwie i innych konkretnych gałęziach przemysłu		5%
Tendencje recesyjne w gospodarce, zahamowanie wzrostu gospodarczego, brak koniunktury dla rozwoju przedsiębiorstw, pogorszenie się perspektyw rozwoju gospodarki		5%
Upadek gospodarki, zniszczenie gospodarki		3%
Problemy w handlu zagranicznym - ogółem		18%
<i>Zbyt duży import</i>		<i>12%</i>
<i>Zbyt mały eksport, brak rynków zbytu na polskie produkty</i>		<i>6%</i>
<i>Deficyt w handlu zagranicznym, „sprawy importu - eksportu”</i>		<i>3%</i>
Kapitał zagraniczny, inwestycje zagraniczne w Polsce, wyprzedaż majątku narodowego, sprzedaż ziemi cudzoziemcom		9%
Zagrożenie ze strony krajów zachodnich, Unii Europejskiej - ogólnie		5%
Wejście Polski do Unii Europejskiej		6%
Kryzys w Rosji i jego konsekwencje		5%
Wzrost bezrobocia		19%
Pogarszanie się sytuacji materialno-bytowej społeczeństwa, ubożenie społeczeństwa		3%
Ogólnie - zły rząd, jego polityka		4%
Niewłaściwa polityka gospodarcza, rolna i fiskalna		6%
Zła polityka prywatyzacyjna		5%
Strajki i protesty, zła sytuacja społeczno-polityczna		7%

Pojawiły się także wypowiedzi ogólne o zagrożeniach i konkurencji ze strony krajów zachodnich i Unii Europejskiej. W tym kontekście wymieniano także integrację Polski z Unią. Rzadziej upatrywano niebezpieczeństw dla gospodarki w sytuacji za naszą wschodnią granicą. Jedynie niewielki odsetek badanych (5%) wskazywał wprost na kryzys w Rosji i - w konsekwencji - utratę rynków wschodnich, choć zapewne część osób wymieniających wśród zagrożeń gospodarczych zbyt mały eksport polskich towarów za granicę uwzględniała także w swoich opiniach złą sytuację ekonomiczną w tym kraju.

Jak wspomnieliśmy, badani mówiąc o niebezpieczeństwach dla rozwoju gospodarczego kraju odwoływali się także do sytuacji społeczno-ekonomicznej. W tym kontekście wyrażali przede wszystkim obawy o wzrost bezrobocia w kraju (pojawiły się one w wypowiedziach blisko co piątego respondenta). Mimo że zwiększenie się liczby osób pozostających bez pracy jest skutkiem, a nie przyczyną trudności gospodarczych, w odbiorze społecznym to właśnie stopa bezrobocia jest, jak się wydaje, najbardziej wymiernym, bo najlepiej przekładającym się na codzienne doświadczenie ludzi, wskaźnikiem kondycji ekonomicznej kraju.

Część badanych wskazywała bezpośrednio na zaniedbania ze strony rządzących - ogólnie krytykując politykę gabinetu Jerzego Buzka lub jego poszczególnych przedstawicieli bądź zarzucając rządowi prowadzenie błędnej polityki gospodarczej i fiskalnej, w tym złej polityki prywatyzacyjnej.

Ostatnia grupa wypowiedzi, stosunkowo mało liczna, dotyczyła sytuacji społeczno-politycznej. Jako na zagrożenie dla rozwoju gospodarczego wskazywano na strajki i protesty różnych grup społecznych bądź ogólnie na brak stabilizacji w kraju.

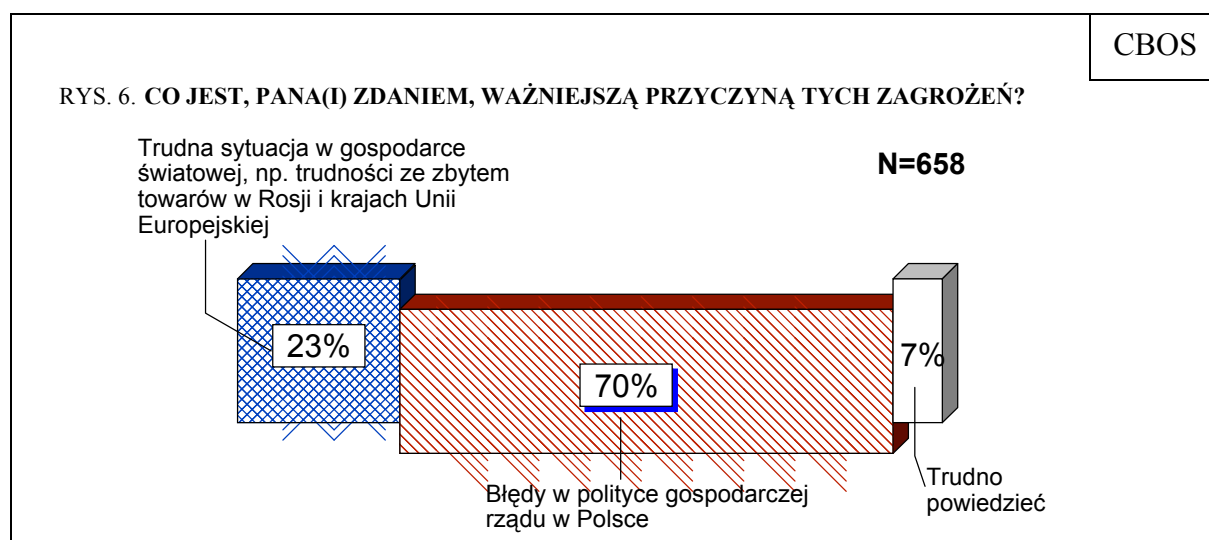
Definiowanie zagrożeń dla rozwoju gospodarczego Polski jest zróżnicowane w zależności od położenia badanych w strukturze społecznej - przede wszystkim ich wykształcenia oraz przynależności do określonej grupy społeczno-zawodowej. Osoby z wykształceniem wyższym częściej ujmują kwestie gospodarcze w szerszym kontekście polityki gospodarczej rządu i zarazem częściej uwzględniają skutki globalizacji gospodarki - kryzys w Rosji i jego następstwa oraz zagrożenia wynikające z konkurencji z Zachodem,

w tym z państwami Unii Europejskiej. Nieco inaczej niż osoby słabiej wykształcone rozkładają akcenty mówiąc o problemach w handlu zagranicznym. Równie często zwracają uwagę na nadmierny import z zagranicy jak na zbyt mały eksport polskich towarów i deficyt w handlu zagranicznym, podczas gdy osoby słabiej wykształcone podkreślają przede wszystkim zbyt duży napływ towarów z zagranicy. Ponadto badani z wykształceniem wyższym stosunkowo częściej wskazują na spowolnienie rozwoju gospodarczego i tendencje recesyjne w gospodarce, podczas gdy osoby gorzej wykształcone ujmują tę kwestię mniej abstrakcyjnie - częściej mówiąc o likwidacji zakładów pracy, a szczególnie wyrażając obawy o wzrost bezrobocia. Niebezpieczeństwo narastania bezrobocia szczególnie silnie podkreślają bezrobotni i pracownicy fizyczno-umysłowi. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania można natomiast stwierdzić, że obawy przed wzrostem liczby osób bez pracy są najsilniejsze w miastach małych (nie przekraczających 20 tys. mieszkańców) i średniej wielkości (liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców), najłabsze zaś w miastach dużych, przeszło 500-tysięcznych. Z kolei na niebezpieczeństwo spowolnienia rozwoju gospodarczego i bankructwa zakładów pracy i przedsiębiorstw stosunkowo częściej wskazują osoby pracujące na własny rachunek.

Różnice w postrzeganiu zagrożeń gospodarczych są najbardziej widoczne w odniesieniu do problemów wsi i rolnictwa. O złej sytuacji rolnictwa najczęściej mówią badani o niższym statusie społeczno-materialnym - z wykształceniem podstawowym, deklarujący najniższe dochody *per capita* w rodzinie. Są to przede wszystkim mieszkańcy wsi, rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani. Badani z wykształceniem wyższym stosunkowo najrzadziej wymieniają kryzys w rolnictwie wśród zagrożeń ekonomicznych.

W dyskusjach na temat przyczyn obecnego zmniejszenia tempa rozwoju gospodarczego wskazuje się, częstokroć w zależności od poglądów politycznych i stosunku do obecnego rządu, na czynniki wewnętrzne - niewłaściwą politykę gospodarczą rządu i przyczyny zewnętrzne - spadek koniunktury na rynkach światowych, w tym przede wszystkim w Rosji. Z jednej strony dowodzi się więc w środkach masowego przekazu, że spadek tempa rozwoju gospodarczego jest w przeważającej mierze efektem polityki

schładzania gospodarki, z drugiej zaś - że właściwa polityka gospodarcza pozwoliła na zminimalizowanie skutków kryzysu w Rosji i utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego oraz obniżenie inflacji. Respondenci, którzy dostrzegają zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki, skłonni są raczej przychylić się w tej kwestii do opinii krytyków rządu. Z poglądem, że zagrożenia te wynikają w większym stopniu z błędów w polityce gospodarczej rządu, zgodziło się 70% z nich. Osoby, które dostrzegają zagrożenia dla rozwoju polskiej gospodarki i przypisują je przede wszystkim niewłaściwej polityce rządu, stanowią 43% ogółu ankietowanych. Trzeba jednak pamiętać, że opinie o gospodarce są formułowane w określonym kontekście społeczno-politycznym, tak więc niepokoje i protesty społeczne oraz niestabilna sytuacja polityczna mogą wzmacniać krytycyzm wobec rządzących.

Na zewnętrzny charakter zagrożeń gospodarczych relatywnie częściej wskazują osoby najlepiej wykształcone i zarabiające, badani zadowoleni z własnych warunków materialnych. O trudnej sytuacji w gospodarce światowej stosunkowo częściej mówią także respondenci deklarujący prawicowe poglądy polityczne oraz określający się jako zwolennicy rządu. Zróżnicowanie poglądów w tej kwestii ze względu na identyfikację polityczną ankietowanych najsilniej ujawnia się w rozbieżnościach opinii elektoratów najważniejszych partii i ugrupowań politycznych. Zwolennicy ugrupowań opozycyjnych - SLD i PSL - w zdecydo-

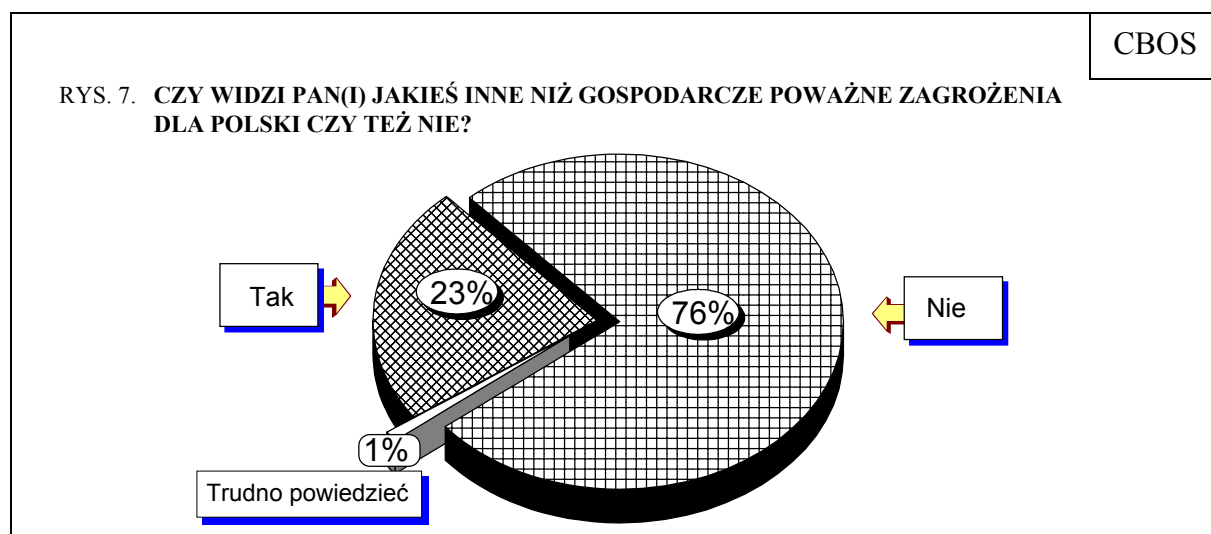
wanej większości przypisują postrzegane zagrożenia dla rozwoju ekonomicznego Polski błędom w polityce gospodarczej rządu. Potencjalni wyborcy ugrupowań koalicyjnych zajmują w tej kwestii mniej jednoznaczne stanowisko. Wśród sympatyków UW ponad dwukrotnie częstsza jest opinia o zewnętrznym niż wewnętrznym charakterze tych zagrożeń. Opinie potencjalnych wyborców AWS w tej kwestii są podzielone.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Co jest, Pana(i) zdaniem, ważniejszą przyczyną tych zagrożeń?		
	Trudna sytuacja w gospodarce światowej, np. trudności ze zbytem towarów w Rosji i krajach Unii Europejskiej	Błędy w polityce gospodarczej rządu w Polsce	Trudno powiedzieć
	w procentach		
UW	55	26	19
AWS	42	42	16
PSL	22	73	4
SLD	18	81	1

INNE ZAGROŻENIA DLA POLSKI

Zapytaliśmy ponadto respondentów, czy widzą jakieś inne, poza gospodarczymi, zagrożenia dla Polski. Odpowiedzi twierdzącej udzielił tylko niespełna co czwarty ankietowany.

Poproszeni o swobodne określenie tych niebezpieczeństw badani wymieniali zarówno zagrożenia wewnętrzne, jak i zewnętrzne. W pierwszym przypadku największa grupa wypowiedzi wiązała się z krytyczną oceną klasy politycznej w Polsce. Jako zagrożenia wskazywano więc na niskie morale rządzących i polityków w ogóle - myślenie w kategoriach własnych interesów, a nie dobra wspólnego, korupcję; brak kompetencji rządzących, spory i konflikty polityczne. Mimo wyraźnego ograniczenia pytania do kwestii innych niż gospodarcze, stosunkowo duża część wypowiedzi dotyczyła sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju i zawierała obawy przed wzrostem bezrobocia oraz pogorszeniem się materialnych warunków życia. Trzecim relatywnie częściej wskazywanym przez badanych negatywnym zjawiskiem jest wzrost przestępczości. Wśród pozostałych zagrożeń, na które ankietowani zwracali uwagę, należy ponadto wymienić: reformy systemowe i sposób ich realizacji oraz konflikty i niepokoje społeczne.

Wśród czynników zewnętrznych najczęściej dostrzegano dwojaki rodzaj niebezpieczeństwa: zagrożenia dla bezpieczeństwa politycznego i militarnego Polski oraz zagrożenia o charakterze ekonomicznym. W pierwszym przypadku mówiono przede wszystkim o niebezpieczeństwie grożącym ze strony Rosji oraz wyrażano niepokój związany z możliwością uwikłania Polski w konflikt zbrojny. W drugim przypadku upatrywano zagrożeń w wasalizacji ekonomicznej względem Zachodu - mówiąc ogólnie o uzależnieniu gospodarczym od krajów wysoko rozwiniętych bądź wskazując jego przejawy: z jednej strony - napływ kapitału zagranicznego, „wyprzedaż kraju obcym”, z drugiej - nadmierny import towarów. Wskazywano także ogólnie na niebezpieczeństwo związane z dostosowywaniem się Polski do wymagań Unii Europejskiej oraz z planowanym przystąpieniem naszego kraju do tej organizacji.

		CBOS
Najczęściej wymieniane inne (pozaekonomiczne) zagrożenia		N=242
Krytyka klasy politycznej		18%
<i>Niskie morale rządzących i klasy politycznej w ogóle, prywatnie, dbanie o własne interesy, korupcja</i>		8%
<i>Złe rządzenie, niekompetencja rządzących</i>		6%
<i>Spory, konflikty polityczne</i>		6%
Wzrost przestępczości		11%
Bezrobocie		9%
Pogarszanie się sytuacji materialnej ludzi, bieda, ubożenie społeczeństwa		5%
Zagrożenia związane z reformami, ich jednoczesną realizacją		4%
Konflikty i niepokoje społeczne, strajki		3%
Zagrożenie ze strony Rosji, wschodnich sąsiadów		13%
Wyprzedaż kraju obcym, sprzedaż majątku narodowego, napływ obcego kapitału		9%
Zagrożenie ekonomiczne ze strony krajów wysoko rozwiniętych, nadmierny import obcych towarów, słaba ochrona polskich towarów		6%
Uzależnienie od Unii Europejskiej, wejście do Unii Europejskiej		5%
Możliwość uwikłania w konflikt zbrojny, wojna		4%
Napływ uchodźców, imigracja		3%

Perspektywy rozwoju polskiej gospodarki na ten rok są, w ocenie ankietowanych, dość pesymistyczne. Większość badanych spodziewa się wzrostu bezrobocia oraz spadku realnych dochodów ludzi w stosunku do roku ubiegłego, a blisko połowa przewiduje wolniejszy

rozwój gospodarki lub nawet recesję. Większość ankietowanych nie spodziewa się sukcesów w walce z inflacją, przewidując, że utrzyma się ona na niezmiennym poziomie lub wzrośnie. Ponadto blisko dwie trzecie badanych dostrzega istnienie obecnie zagrożeń gospodarczych. Respondenci upatrują ich m.in. w spowolnieniu rozwoju gospodarczego i złej kondycji przedsiębiorstw, złej sytuacji w rolnictwie, wzroście bezrobocia, ujemnym bilansie w handlu zagranicznym, konkurencji z krajami wysoko rozwiniętymi oraz niepokojach społecznych. Opinie o kondycji gospodarczej kraju są ponadto uwikłane w wybory polityczne. Oceny i prognozy badanych dotyczące sytuacji gospodarczej kształtują się więc do pewnego stopnia pod wpływem tego, w jaki sposób jest ona definiowana przez przedstawicieli opcji politycznej, z którą się identyfikują.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w tym roku w porównaniu z ubiegłym rokiem gospodarka będzie się rozwijać: 1 - szybciej; 2 - mniej więcej w takim samym tempie; 3 - trochę wolniej; 4 - znacznie wolniej; 5 - w ogóle nie będzie się rozwijać, nastąpi recesja w gospodarce

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	35	37	8	9	1064
Płeć						
Mężczyźni	9	35	41	9	6	505
Kobiety	11	36	35	7	12	559
Wiek						
18-24 lat	14	42	25	8	11	152
25-34	13	41	38	4	4	187
35-44	10	35	42	7	6	219
45-54	9	33	39	11	7	199
55-64	9	31	41	10	10	135
65 lat i więcej	7	30	36	9	18	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	9	31	39	9	13	392
Miasto do 20 tys.	10	28	43	14	5	128
20 - 100 tys.	13	34	38	5	11	223
101 - 500 tys.	11	44	32	9	4	196
501 tys. i więcej mieszk.	10	47	36	3	3	125
Wykształcenie						
Podstawowe	8	33	33	10	17	325
Zasadnicze zawodowe	12	33	38	10	7	309
Średnie	11	40	38	7	4	344
Wyższe	11	37	51	0	2	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	14	40	42	1	2	66
Prac.umysł.niż.szczębla	16	38	35	10	1	102
Pracownicy fiz.-umysł.	6	45	35	6	8	97
Robotnicy wykwalifikowani	10	33	39	10	9	104
Robotnicy niewykwalifik.	9	37	38	10	6	52
Rolnicy	10	27	41	10	13	53
Pracujący na własny rach.	19	48	28	2	3	43
Bierni zawodowo						
Renciści	4	33	39	12	12	130
Emeryci	6	29	41	10	14	212
Uczniowie i studenci	13	42	28	10	6	72
Bezrobotni	15	28	43	2	12	87
Gospodynie domowe i inni	15	48	26	5	6	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	14	36	43	4	3	98
sekt. państw., publicznym	7	35	40	11	7	132
sp. własc. pryw. i państwa	9	48	26	11	6	79
sekt. pryw. poza rolnict.	13	39	38	5	5	191
prywatnym gośp. rolnym	7	27	44	8	13	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	13	35	37	8	9	225
276 - 399	6	37	34	13	11	156
400 - 549	11	40	35	7	8	214
550 - 799	9	39	42	3	7	139
Powyżej 799 zł	10	35	44	8	3	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	7	31	39	13	10	375
Średnie	11	33	40	7	9	457
Dobre	14	47	31	3	5	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	11	32	30	12	14	64
Raz w tygodniu	12	36	38	6	8	592
Kilka razy w miesiącu	7	35	37	9	12	157
Kilka razy w roku	10	38	36	8	8	163
W ogóle nie uczestniczy	5	31	40	16	9	88
Poglądy polityczne						
Lewica	9	31	45	12	3	262
Centrum	9	41	34	7	9	288
Prawica	15	40	39	3	3	255
Trudno powiedzieć	8	29	33	10	20	259

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w tym roku w porównaniu z ubiegłym rokiem realne dochody ludzi w Polsce będą: 1 - wyższe; 2 - takie same; 3 - niższe (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	29	57	7	1063
Płeć					
Mężczyźni	8	28	58	6	505
Kobiety	7	29	55	8	558
Wiek					
18-24 lat	9	35	45	11	152
25-34	10	36	52	3	186
35-44	12	27	56	5	219
45-54	5	27	65	3	199
55-64	5	25	63	6	135
65 lat i więcej	4	20	59	18	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	24	61	10	391
Miasto do 20 tys.	5	29	60	6	128
20 - 100 tys.	8	33	53	6	223
101 - 500 tys.	9	33	55	4	196
501 tys.i więcej mieszk.	15	29	50	6	125
Wykształcenie					
Podstawowe	5	23	60	12	325
Zasadnicze zawodowe	4	28	61	7	309
Średnie	10	34	52	3	343
Wyższe	16	29	47	7	87
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	23	32	40	5	66
Prac.umysł.niż.szczebła	9	34	57	0	102
Pracownicy fiz.-umysł.	2	37	54	6	97
Robotnicy wykwalifikowani	7	32	58	3	103
Robotnicy ni wykwalifik.	6	21	63	10	52
Rolnicy	3	20	73	4	53
Pracujący na własny rach.	13	32	49	6	43
Bierni zawodowo					
Renciści	5	17	67	10	130
Emeryci	3	23	61	13	212
Uczniowie i studenci	12	31	51	6	72
Bezrobotni	13	33	45	10	87
Gospodynie domowe i inni	6	49	43	2	46
Pracuje w:					
sferze budżetowej	7	30	61	2	98
sekt. państw.,publicznym	7	26	61	5	132
sp. własc. pryw. i państwa	10	37	51	2	79
sekt. pryw. poza rolnict.	11	36	47	6	190
prywatnym gosp. rolnym	2	20	69	9	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	8	27	59	6	224
276 - 399	5	23	65	7	156
400 - 549	5	28	61	5	214
550 - 799	9	32	50	9	139
Powyżej 799 zł	16	30	50	4	111
Ocena własnych war. mater.					
Złe	5	23	68	5	374
Średnie	5	31	55	9	457
Dobre	16	34	43	7	232
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	28	59	7	62
Raz w tygodniu	7	28	59	7	592
Kilka razy w miesiącu	10	32	53	6	157
Kilka razy w roku	7	30	56	8	163
W ogóle nie uczestniczy	13	25	49	13	88
Poglądy polityczne					
Lewica	5	22	71	2	261
Centrum	8	34	50	7	288
Prawica	12	35	48	4	255
Trudno powiedzieć	4	22	58	16	259

Tabela 3. Czy obecnie widzi Pan(i) jakieg3 zagrozenia dla rozwoju polskiej gospodarki czy te3 nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedziec	Liczba os3b
Og3ciem	62	37	1	1064
Pleć				
Me3czyźni	62	37	0	505
Kobiety	61	38	1	559
Wiek				
18-24 lat	58	41	1	152
25-34	66	34	0	187
35-44	69	30	0	219
45-54	66	32	1	199
55-64	60	39	1	135
65 lat i wi3cej	47	52	2	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	59	40	0	392
Miasto do 20 tys.	65	33	2	128
20 - 100 tys.	69	31	0	223
101 - 500 tys.	57	42	1	196
501 tys.i wi3cej mieszk.	62	36	2	125
Wykształcenie				
Podstawowe	52	46	1	325
Zasadnicze zawodowe	59	41	0	309
Średnie	70	29	1	344
Wy3sze	75	25	0	87
Grupa społ.-zaw. pracuj3cy				
Kadra kier., inteligencja	76	24	0	66
Prac.umysi.ni3.szczebla	74	26	0	102
Pracownicy fiz.- umysi.	67	32	1	97
Robotnicy wykwalifikowani	53	47	0	104
Robotnicy niewykwalifik.	63	37	0	52
Rolnicy	73	25	2	53
Pracuj3cy na wlasny rach.	69	31	0	43
Bierni zawodowo				
Renciści	54	45	1	130
Emeryci	55	44	1	212
Uczniowie i studenci	56	44	0	72
Bezrobotni	66	32	1	87
Gospodynie domowe i inni	54	44	2	46
Pracuje w:				
sferze bud3etowej	67	32	0	98
sekt. państw., publicznym	67	33	0	132
sp. wlasć. pryw. i państwa	68	32	0	79
sekt. pryw. poza rolnict.	66	33	1	191
prywatnym gosp. rolnym	63	34	2	60
Dochody na jedn3 osobę				
Do 275 zł	63	37	0	225
276 - 399	64	35	1	156
400 - 549	63	37	0	214
550 - 799	59	38	2	139
Powy3ej 799 zł	70	30	0	111
Ocena wlasnych war. mater.				
Zle	64	35	1	375
Średnie	60	39	1	457
Dobre	61	39	0	232
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	45	4	64
Raz w tygodniu	60	40	0	592
Kilka razy w miesi3cu	65	35	0	157
Kilka razy w roku	70	30	0	163
W og3le nie uczestniczy	61	35	4	88
Pogl3dy polityczne				
Lewica	73	26	1	262
Centrum	60	40	0	288
Prawica	58	42	0	255
Trudno powiedziec	56	43	2	259

Tabela 4. Czy widzi Pan(i) jakieś **inne niż gospodarcze** poważne zagrożenia dla Polski czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	76	1	1063
Płeć				
Meżczyźni	25	74	1	505
Kobiety	20	78	2	558
Wiek				
18-24 lat	29	70	1	152
25-34	20	79	1	187
35-44	19	79	1	219
45-54	27	73	1	199
55-64	17	82	1	134
65 lat i więcej	24	73	3	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	80	2	392
Miasto do 20 tys.	24	75	1	128
20 - 100 tys.	19	79	2	223
101 - 500 tys.	28	72	0	195
501 tys.i więcej mieszk.	33	65	2	125
Wykształcenie				
Podstawowe	20	76	3	324
Zasadnicze zawodowe	18	82	0	309
Średnie	25	74	0	344
Wyższe	38	60	2	87
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	62	3	66
Prac. umysł. niż. szczebla	26	73	1	102
Pracownicy fiz. - umysł.	14	86	0	97
Robotnicy wykwalifikowani	14	85	1	104
Robotnicy niewykwalifik.	32	68	0	52
Rolnicy	13	85	2	53
Pracujący na własny rach.	17	83	0	43
Bierni zawodowo				
Renciści	22	76	2	130
Emeryci	24	74	2	212
Uczniowie i studenci	42	58	0	72
Bezrobotni	21	77	2	87
Gospodynie domowe i inni	11	87	2	45
Pracuje w:				
sferze budżetowej	21	76	3	98
sekt. państw., publicznym	21	79	0	132
sp. właśc. pryw. i państwa	24	75	1	79
sekt. pryw. poza rolnict.	24	75	1	191
prywatnym gosp. rolnym	14	84	2	60
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	19	80	1	225
276 - 399	15	84	1	156
400 - 549	26	72	2	213
550 - 799	24	74	2	139
Powyżej 799 zł	29	69	1	111
Ocena własnych war. mater.				
Złe	23	75	2	375
Średnie	22	77	1	456
Dobre	25	74	1	232
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	20	76	5	63
Raz w tygodniu	21	78	1	592
Kilka razy w miesiącu	27	72	1	157
Kilka razy w roku	18	81	1	163
W ogóle nie uczestniczy	39	57	3	88
Poglądy polityczne				
Lewica	25	74	1	262
Centrum	22	77	1	288
Prawica	26	74	0	254
Trudno powiedzieć	18	79	3	259